

Renato Mahnič, Srednja elektro šola in tehniška gimnazija, Šolski center Novo mesto

ZMANJŠANJE OSIPA NA SEŠTG

Problematika zgodnjega opuščanja šolanja pridobiva vedno večjo pozornost. Na Srednji elektro šoli in tehniški gimnaziji se že dolgo srečujemo z osipništvom. Analiza uspeha ob koncu šolskega leta 2013/2014 je pokazala, da je delež dijakov, ki so opustili šolanje 3,3 %. V šolskem letu 2014/2015 je bil ta delež nižji, 2,6 %.

V začetku tega desetletja smo na šoli sodelovali pri inovacijskem projektu, v katerem smo razvili orodja na temo razredne klime in komunikacije, spodbujanja samonadzora, samodiscipline in odgovornega ravnanja pri pouku. Priročnik z delovnimi listi in navodili za izvedbo je od takrat na voljo vsem učiteljem. Celovitega pristopa na šoli ni bilo, zato so učitelji gradivo uporabljali po lastni presoji, nekateri nikoli. Problematiko smo obravnavali na srečanjih programskih učiteljskih zborov, ki pa so sklicani redkeje, po navadi pred ocenjevalno konferenco. Znaki neuspešnih dijakov niso bili redno spremljani, zato se je veliko ukrepov izkazalo kot prepoznih, saj se je dijak že izpisal, prepisal ali ponavljal. Večina učiteljev je imela željo pomagati dijaku, vendar so bili ti večkrat prepozno opaženi in poskusi ukrepanja so bili zato neučinkoviti.

Te ugotovitve ter zaveza k viziji in poslanstvu šole so nas spodbudile, da smo želeli poglobiti premalo učinkovite utečene načine dela in leta 2015 pristopili k pilotni fazi projekta CroCooS. Prepoznali smo ga kot priložnost, da se lahko učimo od drugih, da spoznamo njihove izkušnje. Na šoli smo oblikovali projektni tim, v katerega smo se vključili štirje učitelji in šolska svetovalna delavka. Zastavili smo si cilj, nadgraditi lastni sistem za preprečevanje osipa.

Ob analizi stanja smo identificirali področja, na katerih bodo načrtovani ukrepi najbolj učinkoviti. Glede na zbrane podatke smo sprejeli odločitev, da se bomo osredotočili le na nekaj oddelkov in v teh skušali implementirati celoten postopek spremljanja dijakov in izvajanja ukrepov.

Izbrali smo po en oddelek prvega letnika izobraževalnih programov srednjega poklicnega izobraževanja električar in računalnikar ter srednjega strokovnega izobraževanja elektrotehnik in tehnik računalništva. Analiza je pokazala, da so tu najbolj rizični dijaki.

Na prvo težavo smo naleteli že ob opredelitvi osipa. Po smernicah spadajo v to kategorijo vsi dijaki, ki se izpišejo iz določenega izobraževalnega programa. Naše izkušnje so kazale, da so lahko med slednjimi velike razlike, saj se jih veliko le prepiše v drug izobraževalni program srednjega strokovnega ali poklicnega izobraževanja, večinoma kar znotraj naše šole. Ti dijaki niso tipični osipniki, le vpišejo se v neustrezen program in šolanje nadaljujejo.

Sklepali smo, da je vzrok v pomanjkljivi informiranosti glede zahtevnosti posameznih izobraževalnih programov, kar smo skušali izboljšati s povečanjem promocijskih aktivnosti. Z osnovnimi šolami smo že sodelovali prek predstavitev programov za starše in učence, v obliki predavanj ali tržnic. Obiskali smo večino osnovnih šol na Dolenjskem in v Beli krajini. Na matični šoli smo organizirali tehniške dneve s praktičnimi delavnicami za učence od 7. do 9. razreda.

Menili smo, da so svetovalni delavci osnovnih šol tisti, ki zelo vplivajo na odločitev in usmerjanje poklicne orientacije učenca. Sledil je sklep, da povečamo udeležbo svetovalnih delavcev osnovnih šol na zgoraj omenjenih dogodkih in jim posredujemo novosti, predvsem pa izčrpne informacije o naših izobraževalnih programih. To smo realizirali v obliki strokovnih predavanj in posebnih predstavitev, kamor smo povabili vse svetovalne delavce regije. Razveselili so nas številčen odziv in pozitivne povratne informacije, zato so taka srečanja zdaj stalnica.

Zgodnje opuščanje šolanja je pogosto povezano tudi s problematičnimi medvrstniškimi odnosi in nasiljem, zasvojenostjo ter s konflikti kot posledico dogajanj na družabnih omrežjih. Večinoma gre za dijake s slabšimi socialnimi veščinami in nizko samopodobo. Za vse dijake prvega letnika smo zato organizirali predavanja in delavnice na teme medvrstniškega nasilja, zasvojenosti in varne rabe interneta. Odzivi na delavnice s tematiko zasvojenosti s strani bivšega odvisnika so bili zelo pozitivni, saj je predstavil lastno življenjsko zgodbo in izkušnje. Pomagalo je tudi dejstvo, da učitelji nismo bili navzoči in so se dijaki lažje odprli in odkrito spregovorili o svojih težavah.

Vsaka srednja šola ima možnost, v okviru odprtega kurikula, vključiti določene vsebine, za katere meni, da bodo dijakom koristile. Tako se je porodila ideja o uvedbi modula Učenje učenja, socialnih spretnosti in projektnega dela v programih srednjega poklicnega izobraževanja. Temeljni cilj je bil vpeljati vsebine in prijeme, ki bodo dijakom pomagali v preseganju težavnega položaja, in tako posledično povečati število dijakov, ki bodo aktivirali svoje potencialne za doseganje učnih ciljev. Svoj proces učenja morajo uravnati tako učinkovito, da lahko dosežejo načrtovane rezultate in prevzemajo odgovornost za svoja dejanja. Glede na opravljeno analizo je veliko dijakov ugotovljalo, da so imeli veliko težav, ker so se »ustrašili« določenih učnih vsebin. S poznavanjem pravih pristopov se zdaj laže učijo.

Poleg preventivnih dejavnosti smo z razredniki izbranih oddelkov vzpostavili sistem za spremljanje znakov stiske, na podlagi katerega smo izbrali dijake za intervencijo in določili protokol. Razredniki so na posebnem obrazcu tedensko spremljali znake dijakov (obisk, ocene, odnos v razredu, izpolnjevanje delovnih nalog, sprememba vedenja ...) in ugotovitve posredovali svetovalni službi, kjer so zbirali podatke.

Posebno pozornost so namenili tistim, pri katerih so opazili vsaj tri znake. Na znake ali vzroke stiske so bili razredniki opozorjeni tudi s strani staršev, sošolcev, učiteljev ali dijaka samega. Za vsakega identificiranega dijaka se je oblikovala intervencijska skupina, ki so jo sestavljali član tima za preprečevanje zgodnjega opuščanja šolanja, razrednik, dijaki, starši, šolska svetovalna služba, ki je koordinirala skupine, ter po potrebi zunanji viri: policija, center za socialno delo ...

Na podlagi osebnega profila dijaka je intervencijska skupina oblikovala osebni izobraževalni načrt, ki je vseboval osnovne podatke o dijaku, njegove razvojne značilnosti, soglasje in podatke staršev, mnenje razrednika in učitelja o učnem delu, dijakova močna in šibka področja, počutje v razredu ter zapis drugih opažanj. Intervencijska skupina je nato določala splošne in operativne cilje, izvajalce ter prilagoditve v učnem procesu. Uresničevanje ciljev je tedensko spremljal razrednik, intervencijska skupina pa mesečno. Po potrebi se je načrt dela prilagajal, evalvacija je bila opravljena po koncu doseženih ciljev.

Dijaki v stiski potrebujejo sogovornika in prostor kot prostor – območje zaupanja, ki ni učilnica ali pisarna, ampak mesto, ki zagotavlja občutek varnosti in ponuja spodbudne izzive. Tak prostor naj bo vedno dostopen in naj omogoča nemoteno delo.

Vse intervencije žal niso bile uspešne, kljub temu da smo vložili veliko truda. Tako so bili pri enem izmed dijakov opaženi znaki stiske: izostajanje od pouka, poslabšanje učnega uspeha, zanemarjanje šolskega dela, nizka motivacija,

motenje pouka in zaprtost vase. Po pogovorih z njim smo ugotovili, da se je v šoli dobro počutil, ni imel težav z vrstniki in je menil, da bo ocene lahko popravil. Sledil je pogovor z mamo samohranilko. Izkazalo se je, da družina živi v težkih socialnih razmerah. Za dijaka smo pripravili osebni izobraževalni načrt, v katerem so bile določene prilagoditve pri ocenjevanju, dodatna razlaga s strani učitelja in sprotno preverjanje razumevanja snovi ter pomoč pri organizaciji zapiskov in učnih pripomočkov. Zastavljeni so bili tudi dolgoročni cilji: uspešno zaključiti 1. letnik, razvijati notranjo motivacijo, učenje strategij samokontrole in razvijanje socialnih veščin. V sodelovanju s Centrom za socialno delo je bila ponujena tudi učna pomoč na domu, ki ni bila sprejeta. Sprva se je dijak držal začrtanih ciljev in hodil na konzultacije, proti koncu šolskega leta pa je zavzetost upadala in prenehal je hoditi v šolo. Dijak in mama se nista odzivala na klice in vabila na pogovor. Opustil je šolanje.

S sodelovanjem v projektu CroCooS smo si želeli modelov in rešitev, ki dajejo rezultate in bi jih preprosto prenesli v svoje šolsko okolje. Izkazalo se je, da določeni modeli in rešitve niso bili primerni in so bile potrebne prilagoditve. Domišljeno gradivo (smernice, zbirke orodij in zbirke virov) smo zbirali, uvajali, preizkušali po načrtu korakov v smeri želenega cilja. Izhajali smo iz razumevanja, znanja in preteklih dobrih izkušenj. Na mentorskih in nacionalnih srečanjih smo svoje razumevanje in izkušnje izrazili, preverili in dopolnili. V veliko pomoč pri delu je bilo sodelovanje s CPI, v delu izobraževanj in svetovanja. Ustvarili smo učinkovit mehanizem za preprečevanje osipa na šoli, ki v procesu pomoči dijakom usmerja in povezuje vse pomembne akterje.

Usmerjeni sistemski pristopi pomoči za preprečevanje in zmanjševanje zgodnjega opuščanja šolanja na ravni šole omogočajo bolj angažirano sodelovanje. Pomagajo k pravočasni prepoznavi dijaka v stiski, sprotno in skupno načrtovanje. Omogočajo informacije, ki koristijo pri razumevanju dijakov in delu z njimi, navodila, kako ravnati v določenih okoliščinah, hitrejši pretok informacij, sprotno obveščanje in seznanjanje ter sprotni pregled izpolnitve dogovorov. Sistem za preprečevanje osipa na šoli je postal sestavni del letnega delovnega načrta šole. Za njegovo uresničevanje so zdaj odgovorni vsi delavci šole, vodstvo zagotovi kadrovske in finančne pogoje ter omogoča stalno izpopolnjevanje in izobraževanje. Ob koncu šolskega leta sledi evalvacija. Sistem bomo dopolnjevali in nadgrajevali. Zastavljeni cilj je zaživel kot formalizirana oblika delovanja. Je podpora in pomoč v vsakdanji šolski praksi. Model sistema za preprečevanje osipa na šoli je uporaben in učinkovit. Delež dijakov, ki so opustili šolanje, je bil v šolskem letu 2015/2016 1,4 %, v šolskem letu 2016/2017 pa 1,9 %. Model in izkušnje lahko delimo, ne da pa se jih preprosto kopirati v svoje okolje.